

Легендам про місто Сміла

**Виконала
учениця 4- А
класу**

... Чорною хмарою посунули татари на землі придніпровські. Зібрав тоді хоробрий князь військо своє і вирушив у похід. Спинився табором у густому лісі над Тясмином. Почав думати-га-дати, як би зайти до татарина з тилу, вдарити зненацька. Але ж довкола — ліси дрімучі, болота непрохідні.

Раптом перед князем дівчина з'явилася.

— Знаю, — каже, — я стежину потайну. Можу нею провести твою дружину хоробру.

І пішли за дівчиною воїни — русичі. Здолали тьму-тьмуцу татарів у січі кривавій, тільки дівчини не вберегли, вп'ялася стріла ворожа їй у груди. Поховали воїни незнайомку в лісі над Тясмином. Навіть ім'я її не знали, та за сміливість назвали Смілою. А коли пізніше на цьому місці виросло місто, то й воно стало називатися Смілою. А коли пізніше на цьому місці виросло місто, то й воно стало Смілою називатися — в пам'ять про дівчину хоробру.

Передається із покоління в покоління також і така легенда:

За часів монголо-татарської навали населення колишньої Київської Русі знемагало від непосильної данини — ясаку, яким обклали його завойовники. Сплачувало її і населення, що мешкало в урочищі, де води Тясмина вливалися у старе русло Дніпра (сучасні Ірдинь і Паланка). На місці пагорбу, де зараз районна лікарня, було городище, обнесене частоколом і обкопане ровом, наповненим водою. Жили наші предки також на Загреблі і в районі сучасної Юрової гори.

Одного разу монголо-татари зібрали у них ясак і поїхали. Та через місяць повернулися і забрали все, що ще можна було забрати. А на додаток прихопили дівчаток і молодих жінок, як рабинь.

Пройшло небагато часу, може місяць, а може два, і вороги з'явилися втретє. Та брати їм вже було нічого. Ординці нишпорили скрізь, мов собаки, і люди не витримали. Вони зібралися громадою й вирішили послати виборних до місцевого князя, який мав чотирьох синів і доньку, з проханням, щоб хтось з них очолив боротьбу із знахабнілими завойовниками. Та сини князя злякалися. Не знайшлося серед них відважного воїна. Тоді за святу справу взялася найменша донька. Насамперед вона звеліла поселенцям зварити мед-пиво на хмелю і добре пригостити ним зайдів. Як тільки вороги поснули, їх роззброїли і прогнали геть. Дівчина ж набрала дружину з найсміливіших юнаків і продовжувала вести боротьбу з ординцями.

Коли звістка про це дійшла до столиці Золотої Орди, і там довідалися, що дружину месників очолює юнка, а під її керівництвом побито бойовий загін ординців, місце, де це сталося, у подальших наказах ханів стали називати Смеляя.

Образ Смілої жив у народних переказах — легендах і надихав на боротьбу з ворогами, які приходили на нашу землю.

... У 1241 році, після падіння Києва, до південної частини колишнього Київського князівства потяглися загони і з'єднання розбитого князівського війська. Князівські дружини нищили ворога. Папський посол П'єтро де Карпіні описує подібні сміливі наскоки на монголо-татар. Як свідчить папський нунцій, у 1245 році татар у Києві вже не було. Їхня застава стояла в кількох днях дороги від Києва нижче Канева. Легенда виявилася вельми поетичною. Це дозволило посту Юрію Кругляку написати чудову баладу «Через ліс стежина».

Правда, на відміну від легенди, головна героїня з'являється перед князем у вигляді Мавки.

Наш земляк, краєзнавець Максим Микитович Махаринець на початку 70-х років записує нову легенду. Цього разу про Смілу-Смілиху. ... Після купівлі слободи Тясмин (1633) Конецпольським на неї напали кримські ординці і захопили в неволю багато чоловіків.

Одна з жінок вирішила визволити бранців. Під її керівництвом було вчинено несподіваний напад на татарську охорону, що супроводила невільників. В результаті нападу невільників було визволено. За сміливий вчинок цю жінку прозвали Смілихою, а містечко — Смілою.

За допомогою подібної легенди автор намагався пояснити сучасну назву нашого міста.

На думку українського краєзнавця XIX століття Л. І. Похилевича, наше місто одержало звичну для нас назву у другій половині XVII століття.

Тривалий час нічого не було відомо про існування народної легенди. Лише у 1985 році вона побачила світ у збірнику «Легенди і перекази». Нині вона зберігається у рукописному відділі ІМФЕ імені Рильського (фонд 14—7, одиниця зберігання 105, аркуші 30).

На Правобережжі, особливо на Черкащині, широкого звучання набули перекази та легенди про гайдамацький рух. Легенда «Місто Сміла» є не тільки історико-топонімічною, а й водночас історико-героїчною, тобто сама географічна назва пов'язана з легендарною особою, подіями, що мали місце в житті народу.

Записана вона у 1956 році у селі Сунки Смілянського району від Дементія Хрисанфовича Подвиженка. ... Колісь Сміла була в руках у польських панів. Володіли нею Любомирські, Потоцькі й інші вельможі. Козаки невпинно вели з ними війну за місто. Важкі були битви. Багато разів брали вони смілянський замок, і кожного разу поляки відбирали його назад.

Козаки почали вже занепадати духом. Та ось до них у табір прийшла незнайома козачка. Молода, красива й відважна. Вона виступила із закликом продовжувати боротьбу з поневолювачами краю: — Що ви за рицарі, що не можете витурити якихось зайд, що прийшли на землю, политу кров'ю і потом, засіяну кістками наших славних предків! Нехай ганьба впаде на голови малодушних! Смерть

І полум'яна українка кинулась на приступ фортеці. Козаки всі, як один,— за нею. Після короткої, кривавої сутички замок був узятий, а польський гарнізон знищений до ноги.

З тих пір і почали називати місто Смілу на честь сміливої козачки, ім'я якої так і залишилося невідомим.

Історичні факти свідчать: «З листопада 1742 року містечко перейшло у володіння польських магнатів Любомирських.

Щоб захищатися від селянсько-козацьких повстань, Любомирські збудували дерев'яний замок, в якому тримали військовий гарнізон».

Протягом віків місто Сміла мало різні назви, як наприклад: селище Яцьково-Тясмино, слобода Тясмин, містечко Тясмин та інші.